

בארה של תורה

מאת הרב ראובן גולן מח"ס רינונה של תורה ♦ יו"ל ע"י כולל שערים המצויינים שע"י מוסדות דרכי תורה רחובות

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

גליון 89 חשון תשע"ה

העלון מוקדש לעילוי נשמת רבי אברהם ז"ל בן רחל ופנחס אריאל הי"ד

פרשת חיי שרה

כיצד הפציר אברהם בעפרון ולא חשש ל'לא תחמוד'?

"ופגעו לי בעפרון בן צחר, ויתן לי את מערת המכפלה" (כג, ח-ט)

איך היו נראים הזקנים עד ימי אברהם אבינו?

"ואברהם זקן בא בימים" (כד, א)

במסכת בבא מציעא (פו, א) למדו מפסוק זה שעד אברהם לא היתה זקנה בעולם, דהיינו שלא היה שינוי במראה החיצוני בין זקן לצעיר, ומי שהיה רוצה לדבר עם אברהם היה בטעות הולך ומדבר עם יצחק, וכן להיפך, כי היו דומים זה לזה ולא היה אפשר להבחין ביניהם, עד שביקש אברהם מהקב"ה שתבוא זקנה לעולם ויהיה הבדל ברור בין זקן לצעיר.

והקשה **המהרש"א**, שאם דרשו זאת ממה שנאמר כאן לשון זקנה, הרי שכבר לפני כן מוזכרת לשון זו, כמו שנאמר באנשי סדום "מנער ועד זקן", וכן "ואבינו זקן", ואף אצל אברהם נאמר לעיל "ואדוני זקן", "ואברהם ושרה זקנים".

ותירץ, שבודאי שהיתה כבר זקנה בעולם, ואדם שהיה מבוגר בשנים היה שונה בגופו ובהליכותיו מאדם רגיל, והיה חלש יותר ועורו מקומט, אלא שעדיין לא היתה הזקנה ניכרת בליבון השיער, ולכן אנשים לא היו מבחינים בין אברהם ליצחק, ודבר זה נתחדש ע"י אברהם. ולמדו זאת חז"ל ממה שנא' כאן "ואברהם זקן", שלכאורה הרי כבר נאמר לעיל "ואברהם ושרה זקנים", ומה חידש כאן הכתוב, ועל כרחך שזה מורה על מראה השיבה והזקנה.

ב. והגאון רבינו יוסף חיים זיע"א פירש בספר 'בן יהודע' (שם), שהנה יש להבין מה הקשר בין זקנתו של אברהם לנישואי יצחק ורבקה, ומדוע הסמיך הכתוב את ענינים אלו זה לזה. אלא, שאילמלא נישואי יצחק לא היה אברהם חושש למראה השיבה, כי מה בכך שיטעו העולם ביניהם נולבני הבית בלאו הכי יש היכר וטביעות עין ביניהם]. אמנם כיון שרצה להשיא אשה ליצחק, ואשה זו עדיין אין לה טביעות עין להכיר בין אברהם ליצחק, ולכן עלול להיות שאברהם יכנס לבית ותהא סבורה האשה שזהו בעלה ולא תזהר בצניעות הראויה בפני חמיה, ולכך ביקש אברהם שיהא הבדל חיצוני ברור בין זקן לצעיר. ולאחר שקיבל ה' את בקשתו, וכמו שנאמר "ואברהם זקן", ונהפך מראהו לשיבה, אז קרא לאליעזר וביקשו למצוא אשה ליצחק. נוראה עוד בקטע הבא].

הקשה ה'שם משמואל' (חיי שרה תרע"ח), שהרי אברהם אבינו קיים את כל התורה כולה, ואם כן כיצד התאוה למערת המכפלה והפציר בעפרון למוכרה לו ולא חשש לאיסור 'לא תחמוד' ו'לא תתאוה'. ובפרט שבספר החינוך (מצוה תט"ז) כתב, שגם בן נח מוזהר על לא תתאוה, מפני שהוא ענף של איסור גול שנאסר על בני נח.

וביותר קשה, שמצינו שהכתוב משבח את שרה אמנו על כך, שכן נאמר "וממה שדה ותקחיהו" ודרשו חז"ל (תנחומא חיי שרה ד') "וממה ונטלה שדה המכפלה ושם נקברה", ולכאורה מדוע לא היה בזה משום 'לא תתאוה'.

ותירץ, שבמערת המכפלה היה מטמון רוחני, שהוא קבורת אדם הראשון ופתח גן עדן, ומטמון זה לא נודע לאף אדם, והוא דבר שאינו שכיח כלל להיות בשדה, ולכן עפרון לא זכה בו. ובודאי שגשמיות המערה היתה טפלה למטמון הרוחני היקר שהיה בה, וכיון שלא זכה בעיקר לא זכה בטפל [כמו שמצינו לגבי מלאכת הוצאה בשבת, שהיכן שפטור על העיקר פטור אף על הכלי שטפל לו], ולכך לא היה בזה משום לא תתאוה ולא תחמוד.

ב. ואמנם כבר הקדימו בשאלה זו אחד מרבותינו הראשונים, הלא הוא **רבינו שמואל גירונדי בספר 'אהל מועד'** [שמרן הבי" מזכיר אותו כמה וכמה פעמים בחיבורו], ותירץ שלכך אמר אברהם אבינו לבני חת "גר ותושב אנכי עמכם", ופירש"י "אם תרצו הריני גר, ואם לאו אהיה תושב ואטלנה מן הדין, שאמר לי הקב"ה לזרעך אתן את הארץ הזאת", וכיון שהיתה הארץ שייכת לו בודאי שאין בזה משום לא תחמוד ולא תתאוה.

עוד כתב שאף **הרמב"ן** נשמר מקושיא זו ולכך פירש (פס' ח') שאברהם ידע שעפרון ימכור לו ברצון את המערה, אלא שהיתה לו מניעה צדדית בדבר מחמת כבודו שהיה עשיר וגדול ולא היה ראוי לו למכור נחלת אבותיו, ולכן ביקש אברהם מבני עירו שידברו עימו כדי שעל ידי זה לא יחשוש עפרון לפחיתות כבודו בעיניהם.

גרש בן אידס קוגן ז"ל
מרים בת יוכבד רבין ע"ה
שלמה בן חיים סלימאן קרוונה ז"ל

יוסף בן מינס נהרי ז"ל
שמואל סעיד בן השמש כהן ז"ל
איטה בת אידס קוגן ע"ה

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאזיה בת תאגיה ע"ה
אהרן בן יחיא ז"ל ♦ רחל בת סאלחה ע"ה
צביה בת סרה ע"ה

ר' שמעון שקופ – מדוע ביקש אברהם

ששערות זקנו ילבינו?

”ואברהם זקן בא בימים” (שם)

במס' יומא (כח, ב) אמרו ”מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם וכו'. אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה, שנא' ואברהם זקן בא בימים”.

והקשה הגאון ר' שמעון שקופ זצ”ל ראש ישיבת גרודנא בהקדמה לספר 'שערי יושר', שלכאורה היכן נרמז בפסוק זה שאברהם היה יושב בישיבה.

ותירץ בשם גיסו הרב שלמה זלמן מטעלז, על פי דברי הגמ' בבבא קמא (כ, א) בסוגיית 'נהנה וזה לא חסר', שרב חסדא שאל שאלה את רמי בר חמא, והשיב לו שיענה על שאלתו בתנאי שישמשנו, ואז קיפל רב חסדא את סודרו של רמי בר חמא. ולכאורה הדבר תמוה מדוע לא רצה רמי בר חמא להשיב לו אלא אם ישמש אותו.

וביאר, שבדבר שצריך עיון ויגיעה תלויה הבנת התלמיד באמונתו ובהכרתו במעלת הרב המלמדו, שאם מאמין בו הרי שאם לא יבין איזה דבר לא יתלה את החסרון ברבו אלא בעצמו, ועל ידי כך יתייגע ויעמול עד שיבין את הדבר. אך אם המלמד קל בעיני התלמיד ואינו מכיר במעלתו, אם כן כשלא יבין דבר לא יתלה זאת בחסרונו ולא יעמול אלא יבטל את דברי רבו ולא יזכה להבינם. והיות ורמי בר חמא ידע את עומק הענין שרצה ללמד לרב חסדא וחפץ שיבין זאת היטב, לכך לא הסכים ללמדו עד שרב חסדא יוכיח בעצמו שהוא משתוקק ללמוד ולקבל ממנו כתלמיד מרב, שעל ידי זה יתייגע להבין הלימוד.

ולאור זאת ביאר הגר”ש שקופ, שהנה לעיל נתבאר שאברהם אבינו ביקש שתבוא זקנה לעולם ויהיה הבדל ברור בין זקן לצעיר. ולכאורה לשם מה ביקש זאת? אלא שעיקר התועלת במראה הזקנה והשיבה הוא בעבור התלמידים, שעל ידי שרואים שרבים אינו נראה כמותם אלא זקן ומבוגר מהם, ממילא מכירים במעלתו ומתבטלים אליו ומשתוקקים לקבל ממנו. ועל כן למדו חז”ל ממה שנאמר ”ואברהם זקן” שאברהם אבינו היה יושב בישיבה, כי היות ובפסוק זה השמיענו הכתוב שאברהם ביקש שתבוא זקנה לעולם, על כרחך שהיה יושב בישיבה ומלמד תלמידים, שאם לא כן מדוע ביקש זאת.

מדוע עמד אליעזר באויר עם הגמלים

דוקא על עין המים?

”והנה עומד על הגמלים על העיין” (כד, ל)

במדרש (ילקוט שמעוני רמז ק”ט) אמרו שלבן רץ אל אליעזר ורצה להרגו, וכשראה זאת אליעזר מיד אמר שם ופרח באויר

ביחד עם הגמלים והיה עומד עליהם, ולכן נאמר ”וכשמעו את דברי רבקה אחותו לאמר כה דיבר אלי האיש ויבוא אל האיש והנה עומד על הגמלים על העיין”.

ולכאורה מדוע עמד אליעזר דוקא על עין המים? וכתב בשו”ת עטרת פז (ח”א יו”ד סי’ ב’) בשם ספר קדמון, שאליעזר חשש שמא לבן שהוא מכשף גדול יוכל להורידו למטה על ידי כישוף, ועל כן עמד על גובה המים, כי כידוע המים מבטלים את הכישוף, ועל ידי כן לא יוכל להורידו למטה ולהזיקו.

באיזו הלכה בחן אליעזר את רבקה

לדעת ה'פרי מגדים'?

”ותאמר שתה וגם גמליך אשקה” (כד, מו)

במסכת ברכות (מ, א) אמרו שאסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו. וכתב המגן אברהם (סי' קס”ז ס”ק יח') בשם ספר חסידים, שזהו דוקא באכילה אך בשתיה האדם קודם, וכמוכח ממה שאמרה רבקה ”שתה וגם גמליך אשקה”.

והקשה הפרי מגדים (שם משב”ז סי' קס”ז ס”ק ז) בשם חכם אחד שאין זו ראייה, שהרי ודאי שאדם שמבקש מחבירו מים לשתות שלא ראוי שיאמר לו חבירו אתן לבהמתך קודם ואחר כך לך. ולכך כתב שטעות סופר היא בדברי המגן אברהם, וכוונתו להביא ראייה מאליעזר שהתפלל ואמר ”והיה הנערה וגו', ואמרה שתה וגם גמליך אשקה”, שלכאורה אם ההלכה היא שצריך להשקות קודם לבהמתו אם כן היה צריך לומר, ואמרה אשקה לגמלים וגם לך אשקה, ועל כרחך שבשתיה האדם קודם.

והוסיף הפרי מגדים, שבהלכה זו בחן אליעזר את רבקה האם יודעת היא שיש חילוק בין מאכל למשקה בדין זה.

ב. ובספר משאת המלך הקשה מדוע לא הביא המגן אברהם ראייה מכך שאליעזר עצמו שתה לפני הגמלים. ותירץ, שהואיל והיתה לו קפיצת הדרך א”כ לא היו הגמלים זקוקים עדיין לשתות, כפי הידוע ששתיית הגמל מספיקה לימים רבים, ולכן שתה אליעזר לפני הגמלים. אך רבקה הרי לא ידעה שקפצה לו הדרך ואעפ”כ אמרה ששתיית אליעזר קודמת לגמלים.

אמנם יש לדחות, שהרי פירש”י ”עד אם כלו לשתות- אם כלו, די ספקון, שזו היא גמר שתייתן כששתו די סיפוקן”, וכתב הפרי מגדים (שם) שמשמע שהגמלים היו צמאים. וא”כ ודאי שיש ראייה מאליעזר ששתה לפני הגמלים למרות שהיו צמאים.

ג. אך בדברי האור החיים הקד' מבואר שלא כדעת המג”א אלא שאף בשתיה צריך להקדים את הבהמה, שכן כתב (פס' יט') שכשיש צער או סכנה לאדם הוא קודם לבהמה לענין שתיה, ולכן כשאמר אליעזר לרבקה ”הגמיאיני מעט” הבינה שהוא צמא ומצטער ומשום כך הקדימה להשקותו לפני הגמלים, אך לאחר ששתה בשיעור שכבר לא היה מצטער בדבר אמרה לו ”גם לגמליך אשאב”, כי כיון שאינו מצטער אף שהיה רוצה לשתות עוד מכל מקום צריך להקדים את שתיית הגמלים.

האזינו לשיחות מוסר והשקפה ופרשת השבוע מאת הרב ראובן גולן ב'קול הלשון' בטל' 03-6171001. לשיחות חדשות יש להקיש [לא ברצף] 1-1-2-48-1-1. ניתן להשיג את השיעורים והשיחות בעמדות המחשב של 'קול הלשון' ברחבי הארץ ובאתר 'קול הלשון'

לעילוי נשמת כמייסה בת רחל אלול ע”ה ♦ חנה בת מרים יצחק ע”ה ♦ שלמון סלימן בן זוהרה סובן ז”ל ♦ סוזאן בת זוהרה אלפאס ע”ה

יוסף בן פנינה ודוד שוקרי ז”ל
רחמים בן פרחא ז”ל
רוצ'ס איבון בת מומה מלק ע”ה

מרים בת טאוס אליסי ע”ה
מנשה בן מטעודה ז”ל ע”י חגי
חנה בת רחל רשל ע”ה ע”י חגי

ויקטוריה בת ברטה לביא ע”ה
שמחה בת חונצה עזרי ע”ה
ורדה בת סאלם מועלם ע”ה